

Olga Pavković*

Institut za političke studije, Beograd

Uticaj energetske revolucije na politiku administracija predsednika Baraka Obame prema Bliskom istoku**

Apstrakt

Energetska revolucija koja je otpočela u SAD 2008. godine imala je značajan uticaj na spoljnu politiku ove države na Bliskom istoku. Usled ogromnog povećanja domaće proizvodnje nafte i prirodnog gasa eksploatacijom uljanih i gasnih škriljaca, smanjena je energetska zavisnost ove države od naftonosnog regiona Bliskog istoka. Održavanje ravnoteže moći na Bliskom istoku više nije od presudnog značaja za američku energetska bezbednost, što rezultira sve manjom potrebom za vojnim i političkim prisustvom u regionu. Za vreme predsednika Baraka Obame sprovedena je politika postepenog povlačenja iz Iraka i politika neutralnosti u odnosu na Arapsko proleće koje se proširilo Bliskim istokom i Severnom Afrikom. Kao direktna posledica energetske revolucije, nastala je situacija u kojoj SAD imaju mnogo veću slobodu izbora u spoljnoj politici.

Ključne reči:

energetska revolucija, uljani i gasni škriljci, frekovanje, spoljna politika, Bliski istok, Arapsko proleće

* pavkovicolga@gmail.com

** Tekst je proistekao iz autorkinog master rada „Smanjenje energetske zavisnosti i spoljna i bezbednosna politika Sjedinjenih Američkih Država na Bliskom istoku za vreme administracija Baraka Obame”, odbranjenog na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu.

ENERGETSKA REVOLUCIJA U SJEDINJENIM AMERIČKIM DRŽAVAMA

Predmet ovog istraživanja bio je uticaj energetske revolucije na politiku SAD prema Bliskom istoku za vreme administracija predsednika Baraka Obame. U prvom delu rada ponuđen je opis energetske revolucije u SAD, dok se drugi i treći deo odnose na objašnjenje posledica koje je ona imala na Obaminu spoljnu politiku prema državama Bliskog istoka.

Rečnik međunarodne bezbednosti definiše energetska bezbednost kao „garantovani pristup pouzdanim izvorima energije po pristupačnim cenama” i svrstava je u vitalne nacionalne interese svake države.¹ U drugim izvorima pod energetska bezbednošću podrazumeva se „osigurana isporuka odgo-varajućih zaliha pristupačne energije za zadovoljenje vitalnih potreba države, čak i u vreme međunarodne krize ili konflikta.”² Energetska revolucija ili revolucija škrljaca obuhvata tehnološke inovacije u bušenju horizontalnih bunara u uljanim i gasnim škrljcima i hidrauličnom frakturisanju (frekovanju)³ koja se u kombinaciji primenjuju u SAD od 2008. godine. Prema Robertu Meningu (Robert Manning), energetska revolucija je *najtransformativniji socio-ekonomski-politički događaj u poslednjih nekoliko decenija.*⁴

Robert Blekvil (Robert Blackwill) i Dženifer Haris (Jennifer Harris) energetska revoluciju u SAD vide kao „istorijsku promenu koja će preoblikovati geopolitički prostor.”⁵ Prema Blekvilu i Harisovoj, nafta i gas predstavljaju geoekonomske instrumente kojima države ostvaruju svoje geopolitičke ciljeve kroz pojačavanje moći u pregovorima sa rivalima i saveznicima, trgovinskim pregovorima i sankcijama.⁶ U skladu sa time, energetska revolucija je omogućila SAD da prave slobodnije izbore u spoljnoj politici i da smanje prisustvo u regionima koji su bogati naftom. Na sličnom stanovištu stoji i Majkl Kler (Michael Klare), koji govori o energetska moći kao posebnom obliku koji se

¹ Paul Robinson, *The Dictionary of International Security*, Polity Press, USA, 2008, p. 69.

² Michael T. Klare, “Energy Security”, in: Paul D. Williams (ed.), *Security Studies: An Introduction*, Routledge, USA, 2008, p. 484.

³ Satish Kumar Sinha and Ankit Sharma, “Shale Gas in the Energy Basket”, in: Amritanshu Shukla and Atul Sharma (ed.), *Energy Security and Sustainability*, p. 205.

⁴ John R. Deni, “The Military Implications of 21st Century Energy Security”, in: John R. Deni, (ed.), *New Realities: Energy Security in the 2010s and Implications for the U.S. Military*, p. 5.

⁵ Robert D. Blackwill and Jennifer M. Harris, *War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, United States of America, 2016, p. 204.

⁶ *Ibidem*, p. 216.

nalazi između tvrde i meke moći.⁷ On definiše energetska moć kao „eksploataciju prednosti države u proizvodnji energije i tehnologiji u svrhu promoviranja sopstvenih globalnih interesa i podriivanja interesa svojih rivala”.⁸

U radu se prihvata stav da predsednik ima dominantnu ulogu u kreiranju i realizaciji spoljne politike koja proizlazi iz prirode američkog predsedničkog sistema, odnosno striktno podele vlasti i monocefalne egzekutive. To ne znači da je on jedini učesnik u ovom procesu niti da je njegova moć neograničena, s obzirom na to da i drugi institucionalni i vaninstitucionalni akteri imaju ovlašćenja ili uticaj u odnosu na donošenje i sprovođenje spoljnopolitičkih odluka kojima mogu da balansiraju moć predsednika. Ipak, njegova uloga je ojačana sledećim svojstvima. Pre svega, predsedniku je potčinjen izvršni aparat, pa on imenuje i razrešava članove kabineta, između ostalog i državnog sekretara koji je nadležan za spoljnu politiku. Drugo, on predsedava Savetom za nacionalnu bezbednost. Treće, na osnovu tumačenja Vrhovnog suda, predsednik predstavlja zemlju u inostranstvu.⁹ Četvrto, iako nije formalno ovlašćen, predsednik de facto koristi pravo objave rata.¹⁰ Peto, iako Senat mora da da svoj pristanak za sklapanje međunarodnih sporazuma dvotrećinskom većinom, predsednik može da ublaži ovu odredbu kroz sklapanje kongresno-izvršnih sporazuma (*congressional-executive agreements*), za koje je dovoljna prosta većina u oba doma ili da je zaobiđe kroz sklapanje sporazuma same egzekutive (*sole executive agreements*) koji su u nadležnosti samog predsednika.¹¹

*

Početakom 21. veka došlo je do razvoja teorija o „kraju nafte”¹² (odnosno o njenom iscrpljivanju u bliskoj budućnosti), a SAD su kao najveći potrošač

⁷ Michael T. Klare, *Hard Power, Soft Power and Energy Power: The New Foreign Policy Tool*, Foreign Affairs, 2015; <https://www.foreignaffairs.com/articles/United-States/2015-03-03/hard-power-soft-power-and-energy-power> (Accessed 18 January 2018).

⁸ Ibidem.

⁹ Ivo Visković, *Između zavere i birokratskog haosa: kako se stvara spoljna politika SAD*, IP Dobar naslov, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2007, str. 88.

¹⁰ Isto, str. 89.

¹¹ Daniel Bodansky, Peter Spiro, Executive Agreements+, *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol. 49, Number 4, 2016, pp. 885–929.

¹² Robert A. Manning, “The Shale Revolution and The New Geopolitics of Energy”, in: John R. Deni (ed.), *New Realities: Energy Security in the 2010s and Implications for the U.S. Military*, p. 114.

ove robe bile pod izrazitim pritiskom da pronađu rešenje. Zapravo, energetska bezbednost bila je jedna od najvećih američkih slabosti jer bi svaki prekid protoka u naftovodima i gasovodima usled političke nestabilnosti imao višedimenzionalne (vojne, ekonomske, političke, socijalne) posledice na SAD. Pretnja američkoj energetske bezbednosti za vreme mandata Džordža Buša Mlađeg (George Walker Bush) podstakla je primenu strategije direktnog balansiranja u regionu Bliskog istoka, odnosno neposredno angažovanje američkih trupa radi održavanja ravnoteže moći.

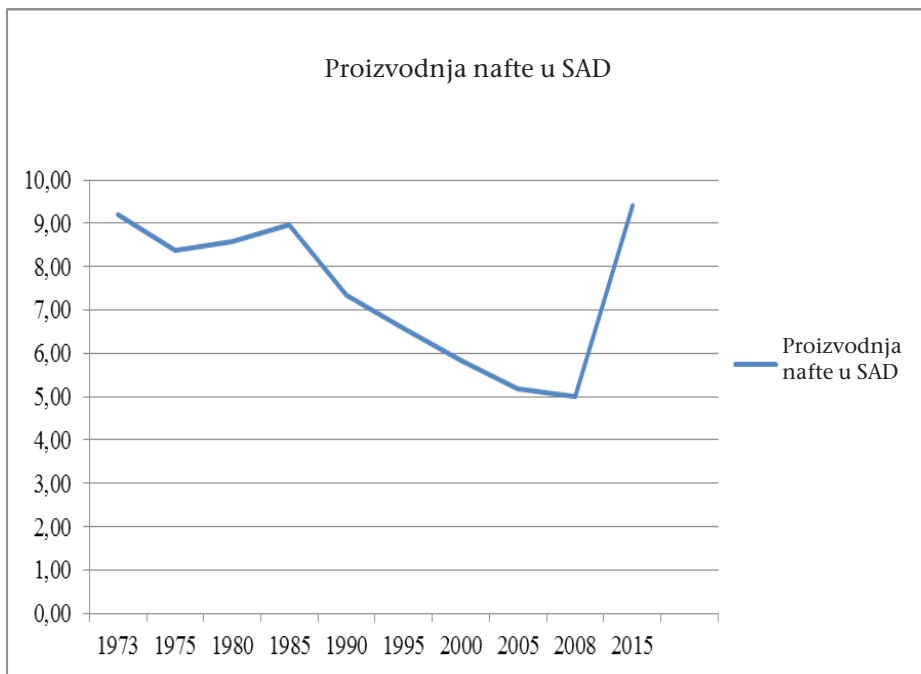
Međutim, izbor Baraka Obame (Barack Obama) za američkog predsednika krajem 2008. godine značio je promenu kursa spoljne politike SAD. Već na početku svog prvog mandata Obama je zavisnost od strane nafte nazvao jednom od najvećih pretnji američkoj nacionalnoj bezbednosti.¹³ Okosnica Obamine spoljne politike sadržana je u njegovoj izjavi da: *Amerika neće biti talac izvora energije u nestajanju, neprijateljskih režima i globalnog zagrevanja*¹⁴. Od samog početka Obama je bio odlučan u nastojanju da oslobodi SAD zavisnosti od stranih izvora energije koji su decenijama imali snažan uticaj na američke spoljnopolitičke aktivnosti, nekad kroz stvaranje nezamislivih koalicija, a nekad kroz upotrebu sile.

On je svoju energetske politiku započeo zalaganjem za prelaz na alternativne oblike energije, što je otvorilo jedan broj radnih mesta i omogućilo primenu savremenih ekoloških standarda. Olakšavajuća okolnost za sprovođenje Obamine inicijative bio je Kongres, koji je do 2011. godine imao demokratsku većinu u oba doma. Međutim, ova opcija nije bila dugoročno održiva, s obzirom na to da fosilna goriva i dalje ostaju primarni izvor energije, koji se koristi kako u komercijalne tako i u vojne svrhe. Okolnosti ekonomske krize i rast cena nafte, kao i višegodišnje ratovanje na Bliskom istoku bez vidljivog uspeha, oživelu su ideju o upotrebi nekonvencionalnih fosilnih goriva. Nakon 2008. godine, energetska revolucija je omogućila otvaranje novih nalazišta nafte i gasa na američkom tlu. U narednoj deceniji proizvodnja nafte i gasa iz škriljaca doživela je ogroman rast, sa stalnim napredovanjem u tehnologiji koje smanjuje troškove i ekološke rizike.

¹³ Barack Obama, *Remarks on Energy January, 26, 2009*; <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PPP-2009-book1/pdf/PPP-2009-book1-Doc-pg14-2.pdf> (Accessed 3 September 2017).

¹⁴ Ibidem.

Grafikon 1. Prosečna proizvodnja sirove nafte u SAD u milionima barela dnevno u periodu od 1973. do 2015. godine

Izvor podataka: Administracija za informacije o energiji/
Energy Information Administration¹⁵⁾

U aprilu 2015. godine proizvodnja sirove nafte u SAD dostigla je 9.700.000 barela dnevno, što je najveća vrednost još od 1971. godine.¹⁶ Može se zaključiti da se SAD vraća na nivoe proizvodnje koji su postojali u zemlji pre prvog naftnog šoka zahvaljujući eksploataciji škriljaca. Naime, tokom 2016. godine skoro polovina ukupne sirove nafte koja je proizvedena u SAD dobijena je frekovanjem uljanih škriljaca.¹⁷ Prema izveštaju Kongresnog komiteta za budžet

¹⁵ *World Crude Oil Production: Persian Gulf Nations, Non-OPEC, and World (Thousand Barrels per Day)*, EIA; https://www.eia.gov/totalenergy/data/monthly/pdf/sec11_5.pdf (Accessed 2 September 2017).

¹⁶ Matt Egan, *U.S. oil boom isn't dead. It's plotting a 2017 comeback*, CNN Money, 2016; <http://money.cnn.com/2016/07/06/investing/us-oil-boom-2017-rebound/index.html?iid=EL> (Accessed 2 September 2017).

¹⁷ *How much shale (tight) oil is produced in the United States?*, EIA, 2017; <https://www.eia.gov/tools/faqs/faq.php?id=847&t=6> (Accessed 9 September 2017).

(Congressional Budget Office), proizvodnja nafte i gasa iz uljanih i gasnih škriljaca će nastaviti da raste do 2024. godine, 30% i 60% respektivno.¹⁸

Sa procvatom proizvodnje nafte i gasa, Obamin stav se polako menjao od potpune posvećenosti ekološki čistim oblicima energije ka pragmatičnijem pristupu energetske politici. Do 2012. godine, Obama je usvojio pristup „sve gorenavedeno“ (all-of-the-above) koji je značio razvoj svakog mogućeg oblika energije koji SAD ima.¹⁹ Iako kritičari umanjuju njegovu ulogu u povećanju američke energetske nezavisnosti, Obama je ipak značajno doprineo tom rezultatu. Pre svega, Obamina administracija nije zabranila frekovanje, uprkos lobiranju brojnih ekoloških organizacija, već je pokušala da omogući odgovornu eksploataciju domaćih resursa. Smatra se da je Obamin doprinos energetske revoluciji u tome što se, za razliku od svojih kolega u Demokratskoj stranci, nije zalagao za preteranu regulaciju nekonvencionalnih izvora energije. Drugo, on je kontinuirano promovisao upotrebu prirodnog gasa iz škriljaca tokom svog drugog mandata. Treće, Kongres je usvojio zakon koji je Obama podržao, a kojim su postavljeni brojni ekološki standardi i standardi efikasnosti, što je delimično smanjilo uvoz strane nafte. Konačno, zahvaljujući promenama koje su se odigrale na polju energetike, Obaminom izvršnom naredbom zabrana izvoza sirove nafte ukinuta je 2016. godine.²⁰ SAD još uvek prodaju naftu uglavnom Meksiku i Kanadi, ali postoje indicije da će u bliskoj budućnosti proširiti svoje prisustvo na globalnom tržištu nafte, naročito u Istočnoj Aziji.²¹

Energetska revolucija je omogućila SAD da smanje svoju zavisnost od stranih energenata. Neto uvoz nafte i naftnih derivata iz stranih zemalja kao udeo u ukupnoj potrošnji 2005. godine iznosio je 60.3%.²² U 2016. godini, udeo neto uvoza nafte i njenih derivata iz stranih zemalja u ukupnoj potrošnji

¹⁸ *The Economic and Budgetary Effects of Producing Oil and Natural Gas From Shale*, Congressional Budget Office, 2014; <https://www.gov/sites/default/files/113th-congress-2013-2014/reports/49815-effectsofshaleproduction.pdf> (Accessed 2 September 2017).

¹⁹ Barack Obama, “Fact Sheet: President Obama’s Blueprint to Make The Most of America’s Energy Resources” January 25, 2012. *The American Presidency Project*; <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=122707>. (Accessed 2 September 2017).

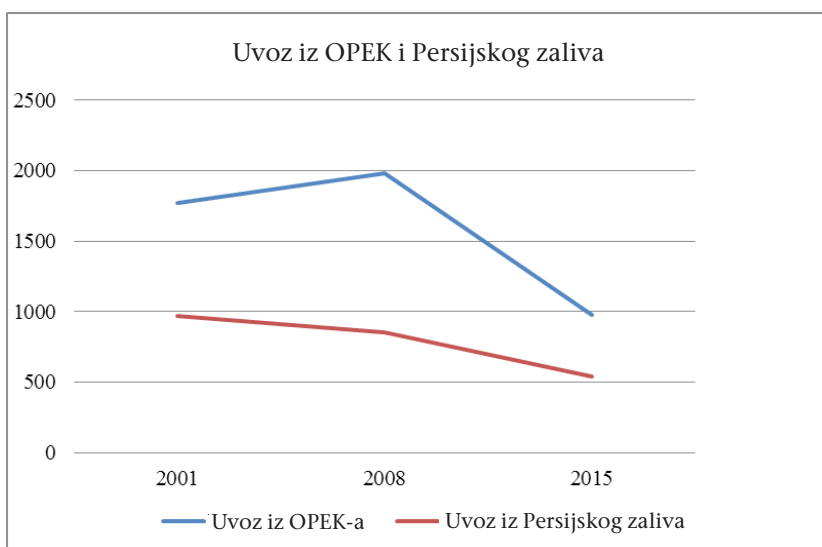
²⁰ Matt Egan, *After 40-year ban, U.S. starts exporting crude oil*, CNN Money, 2016; <http://money.cnn.com/2016/01/29/investing/us-oil-exports-begin/> (Accessed 25 May 2017).

²¹ *How much petroleum does the United States import and export?*, EIA, 2017; <https://www.eia.gov/tools/faqs/faq.cfm?id=727&t=6> (Accessed 15 September 2017).

²² *U.S. Oil Import Dependence: declining no matter how you measure it*, EIA, 2011; <https://www.eia.gov/petroleum/weekly/archive/2011/110525/twipprint.html> (Accessed 9 September 2017).

u SAD iznosio je svega 25%.²³ Iako uvoz nije u potpunosti nestao, njegova struktura je značajno promjenjena, u smislu manjeg oslanjanja na države koje su politički nestabilne i koje SAD opažaju kao neprijateljske. Vrlo važna činjenica koja doprinosi smanjenju američke zavisnosti od neprijateljskih režima je da više od trećine ukupnog uvoza nafte dolazi iz Kanade (38% ukupnog uvoza), dok uvoz iz Saudijske Arabije iznosi 11%.²⁴ Ovaj procenat je još manji kad je reč o uvozu iz drugih zemalja Bliskog istoka.

Grafikon 2. Uvoz sirove nafte u milionima barela godišnje iz zemalja članica OPEK i Persijskog zaliva u periodu od 2001. do 2015. godine

Izvor podataka: Administracija za informacije o energiji/
Energy Information Administration²⁵)

²³ *How much oil consumed by the United States comes from foreign countries?*, EIA, 2017; <https://www.eia.gov/tools/faqs/faq.php?id=32&t=6> (Accessed 9 September 2017).

²⁴ Ibidem.

²⁵ *U.S. Imports from Persian Gulf Countries of Crude Oil (Thousand Barrels)*, EIA; <https://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=PET&s=MCRIMUSPG1&f=A>; *U.S. Imports from OPEC Countries of Crude Oil (Thousand Barrels)*, EIA; <https://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=PET&s=MCRIMXX1&f=A> (Accessed 2 September 2017).

Energetska revolucija je imala višestruke posledice na unutrašnju i spoljnu politiku SAD, kao i na položaj ove države u međunarodnoj areni. Kao jedna od najvažnijih posledica može se izdvojiti povećanje ekonomske moći ove države u odnosu na OPEK, kao i političkog uticaja koji iz nje proizlazi. Naime, nakon ulaska američkih proizvođača škriljaca na tržište, OPEK je prvo pokušao sa strategijom istiskivanja²⁶, odnosno sa povećanjem proizvodnje. Međutim, niska cena nije uspjela da sa tržišta izbaci američke proizvođače, a najviše je oštetila upravo države članice kartela koje nemaju visokodiverzifikovane privrede, već se oslanjaju na prihode od nafte. Ni strategija akomodacije²⁷, koja je kasnije primenjena nije delotvorna, jer američki proizvođači ubiru najviše koristi iz smanjene proizvodnje OPEK i Rusije. To ukazuje na smanjenu mogućnost OPEK da kontrolom proizvodnje menja cenu, a time i na smanjeni ucenjivački potencijal kartela.

POVLAČENJE SAD IZ IRAKA

SAD su od polovine prošlog veka imale četiri nacionalna interesa koji se vezuju za Bliski istok: energetske izvore sa Bliskog istoka, zadržavanje širenja SSSR tokom Hladnog rata (containment), terorizam i oružje masovnog uništavanja i održavanje specijalnih veza sa Izraelom.²⁸ Energetska revolucija u SAD je smanjila geopolitički značaj Bliskog istoka za ovu državu. Iako i dalje postoji interesovanje za politiku na Bliskom istoku, zbog nacionalnih interesa koji se tiču borbe protiv terorizma i specijalnih odnosa sa Izraelom, spremnost da se utiče na razvoj događaja u državama izvoznicama nafte je daleko manja jer ne postoji način da ove države uslove SAD, sada kada je vodeći proizvođač nafte i prirodnog gasa. Dakle, ponovila se situacija iz 1956. i 1967. godine, kada su SAD imale dovoljno energenata da naftna politika zemalja sa Bliskog istoka ne utiče na njihove spoljnopolitičke odluke. Amerika je ponovo dobila polugu moći u pregovorima. Da je situacija bila obrnuta, tj. da se energetska revolucija nije dogodila u SAD, Obami bi verovatno bilo mnogo teže da vodi spoljnu politiku koja isključuje vojnu intervenciju, a oslanja se na diplomatiju, jer bi i dalje zavisila od slobodnog protoka nafte na Bliskom istoku. Odnosno,

²⁶ Alberto Behar and Robert A. Ritz, "OPEC vs. US shale: Analyzing the shift to a market-share strategy 2017", *Energy Economics*, 63 (2017), pp. 185–198. Takođe navedeno u seminarskom radu Olga Pavković, *Smanjenje energetske zavisnosti Sjedinjenih Američkih Država*, odbranjenom na predmetu Privredni sistem SAD, FPN, 2017.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Eugenio Lilli, *New Beginning in US-Muslim Relations: President Obama and the Arab Awakening*, Palgrave Macmillan, New York, 2016.

parafrazirajući Džozefa Naja, deluje da je ponovo došlo do promene u međunarodnom naftnom režimu, ovog puta u korist SAD.

Obamina doktrina je nazvana „vladanje iz senke“ (*leading from behind*) jer je značila da će SAD ostati pasivne u međunarodnim odnosima i koristiti druge države da bi obuzdale konkretne pretnje.²⁹ Zapravo, značila je promenu od direktnog balansiranja ka prebacivanju odgovornosti za održavanje ravnoteže moći na same države regiona, kao i na druge aktere koji imaju interesa na Bliskom istoku.

Obama je u svom čuvenom govoru na Univerzitetu u Kairu obećao „Novi početak“ u američkoj spoljnoj politici prema regionu.³⁰ Iza ovakve promene bilo je Obamino shvatanje da su se „SAD dugo ponašale agresivno i arogantno prema ostatku sveta“.³¹ Američka intervencija se vremenom pretvorila u rat koji je crpeo mnogo sredstava iz budžeta. Osim toga, nakon početnog odobravanja, počelo je da se javlja nezadovoljstvo među stanovništvom zbog ljudstva koje je bilo angažovano na Bliskom istoku. Po Obaminim rečima, iako su ovi „ratovi započeti neodgovorno, moraju se okončati odgovorno“.³² Situacija u SAD je bila veoma teška, ekonomska kriza je bila u jeku, što je zahtevalo da se smanje izdaci koji nisu prekopotrebni. Međutim, iznad svega bila je njegoa odluka da ne robuje stranim režimima koji imaju obilje naftnih rezervi.

Međutim, Obama je bio svestan da će se nasilje nastaviti i da ostavlja veoma krhku vladu koja jedva izvršava svoje dužnosti. Odluka da se napusti bojište koje je skoro cele decenije bilo okosnica američke spoljne politike, pogotovo u uslovima minimalnog napretka u izgradnji demokratije u Iraku, deluje iznenađujuće. Ipak, Obama je ipak najavio da će borbene trupe biti povučene iz Iraka do 31. avgusta 2010. godine.³³ Naročito je naglasio da „SAD nemaju nikakvih pretenzija prema iračkoj teritoriji i resursima“.³⁴ Ovakva izjava deluje kao kritika, ali i potvrda da je prethodna vlada započela rat u Iraku isključivo zbog energenata. Činjenica da SAD napuštaju Irak pod Obaminim mandatom govori u prilog tome da SAD više nije potrebna bliskoistočna nafta.

²⁹ Bledar Prifti, *US Foreign Policy in the Middle East: The Case for Continuity*, Palgrave Macmillan, New York, 2017, p. 117.

³⁰ Ibidem p. 116.

³¹ Ibidem, p. 117.

³² Bruce W. Jentleson, *American Foreign Policy: The Dynamics of Choice in the 21st Century*, 4th edition, W. W. Norton & Company Inc., New York, 2010, p. 429.

³³ Barack Obama, *Remarks on Military Operations in Iraq at Camp Lejeune*, North Carolina February 27, 2009; <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PPP-2009-book1/pdf/PPP-2009-book1-Doc-pg158.pdf> (Accessed 3 September 2017).

³⁴ Ibidem.

Ipak, mora se napomenuti da se Obama zalagao za napuštanje Iraka i pre nego što je došlo do saznanja o američkom energetsom potencijalu. Međutim, ono što je važno odnosi se na mogućnost da politika povlačenja bude sprovedena, i upravo ovde se vidi značaj energetske revolucije. Da u SAD u međuvremenu nije došlo do otkrića značajnih zaliha nafte i prirodnog gasa Obama verovatno ne bi mogao da sa lakoćom obznani da se SAD odriče „iračkih resursa”. Bez obzira na njegovu istrajnost u odluci da završi ratovanje na Bliskom istoku, ne sme se zaboraviti na celokupni izvršni aparat koji stoji iza njega, a koji bi se sasvim sigurno protivio zanemarivanju ključnih nacionalnih interesa kao što je energetska bezbednost. Zato je energetska revolucija omogućila Obami da sprovede u delo svoju politiku prema Iraku.

Nakon američkog povlačenja iz Iraka, u ovoj državi je nastao vakuum moći koji su ubrzo popunile terorističke grupe. Najjača od svih terorističkih frakcija svakako je bila Islamska država, koja je ubrzo osvojila značajne delove Iraka, poput Tikrita i Faludže.³⁵ To je bio pokazatelj da su SAD ostavile krajnje nestabilnu situaciju u zemlji na rešavanje akterima koji nisu bili voljni da se suprotstave nasilju. Štaviše, mnogi optužuju Nuriya al-Malikija da je omogućio Islamskoj državi da osvoji značajne delove Iraka, jer je vršio represiju nad iračkim sunitima, koji nisu imali podsticaj da pruže otpor ovoj terorističkoj grupaciji (koja i sama zastupa sunitsku ideologiju).³⁶ Ipak, nije samo iračka vlada imala udeo u jačanju Islamske države. Kako bi se distancirale od zločina koji su počinjeni u zatvoru Abu-Graib od strane američkih vojnika, SAD su osnovale novu ustanovu u kojoj su uslovi bili mnogo drugačiji (zatvorenici su imali mnogo više slobode, zdravstvenu brigu i obrazovanje). Kroz logor Buka prošlo je preko 100.000 Iračana, pripadnika različitih denominacija, uključujući i samog Abu Bakr al-Bagdadija, budućeg vođu Islamske države.³⁷ Atmosfera u ovoj ustanovi omogućila je širenje baze pristalica kroz indoktrinaciju umerenih zatvorenika, tako da je Islamska država po raspuštanju logora imala svoje pristalice po celoj zemlji.

Obama nije želeo da menja svoju politiku prema Iraku iz nekoliko razloga. Pre svega, to bi bio udarac za dotadašnju politiku povlačenja koju je vodio. Drugo, smatrao je da Islamska država ne predstavlja direktnu pretnju SAD. Mnogi autori smatraju da geopolitička pozicija Bliskog istoka bleđi otkad je

³⁵ Bledar Pifti, *US Foreign Policy in the Middle East: The Case for Continuity*, p. 136.

³⁶ Chris Mansur, *Eliminating the Scourge of Islamic State in Iraq*, Geopolitical Monitor, 2014; <https://www.geopoliticalmonitor.com/eliminating-scourge-islamic-state-iraq/> (Accessed 3 September 2017).

³⁷ Terrence McCoy, *Camp Bucca: The US prison that became the birthplace of Isis*, Independent, 2014; <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/camp-bucca-the-us-prison-that-became-the-birthplace-of-isis-9838905.html> (Accessed 18 September 2017).

energetska revolucija počela u SAD. Potresi na Bliskom istoku više ne mogu da prekinu snabdevanje sveta naftom jer postoje drugi izvori. Primer za ovu promenu je odnos SAD prema pretnji Islamske države. U okolnostima garantovane energetske bezbednosti, Islamska država predstavlja pretnju tek petog nivoa za SAD, ispred kojih se nalaze evropske države (četvrti nivo), Turska, Saudijska Arabija i Izrael (treći nivo), Iran (drugi nivo) i Irak, Sirija i kurdske snage (prvi nivo pretnje).³⁸ S druge strane, ratovi u Avganistanu i Iraku 2001. i 2003. godine opravdavaju se neposrednom pretnjom po američku nacionalnu bezbednost. Tada su ove države napadnute na osnovu toga što se pretpostavljalo da pružaju finansijsku i drugu pomoć teroristima. Iako se radi o istom regionu, okolnosti su se promenile. Sada se u američkim vojnim krugovima navodi da je pretnja koju ISIL predstavlja preuveličana.³⁹ Da nije došlo do energetske revolucije Bliski istok bi i dalje bio u vrhu prioriteta SAD. Međutim, sa izmenjenom energetsom situacijom, američku administraciju nije mnogo brinula činjenica da se teroristi mogu dokopati naftnih polja.

Tokom 2014. godine, konflikt je iz Sirije proširen i na Irak. SAD su, međutim, dosta blago reagovala na novu pretnju bezbednosti u Iraku. Obama je iz govora u govor naglašavao da neće ponovo slati trupe u Irak. On je spomenuo mogućnost da Islamska država dođe u posed naftnih polja, ali je rekao da bi neka druga država iz zaliva „uskočila”.⁴⁰ Dakle, Obama je bio svestan mogućnosti da će Islamska država kontrolisati značajne delove teritorije Iraka, koji spada u zemlje sa najvećim naftnim rezervama na svetu i opet je odlučio da ne interveniše, već da prenese odgovornost na države regiona. Deset godina ranije ovakva odluka bila bi nezamisliva, budući da različiti izvori potvrđuju da je iračka nafta bila ključna za američku energetska bezbednost. Povlačenje SAD sa Bliskog istoka dovelo je do promene u ravnoteži moći i pokušaja Irana i Saudijske Arabije da zauzmu poziciju regionalnog hegemonu.

Obamina politika prema Bliskom istoku je bila kritikovana, naročito u kontekstu jačanja Islamske države. Ipak, on je bio istrajan u svom nastojanju da smanji američko angažovanje na Bliskom istoku. Jedina modifikacija ove politike odnosi se na nekoliko vazdušnih napada na mete ISIL 2014. godine, ali ova odluka nije bila podstaknuta energetsom bezbednošću, već zaštitom američkog diplomatskog osoblja (verovatno u želji da se spreči situacija do koje je došlo u Bengaziju 2012. godine, kada je stradao američki diplomata Kristofer Stivens). On je izjavio da će vazdušni napadi u Iraku za cilj

³⁸ Bledar Prifti, *US Foreign Policy in the Middle East: The Case for Continuity*, p. 144.

³⁹ Andreas Krieg, “Externalizing the burden of war: the Obama Doctrine and US foreign policy in the Middle East”, *International Affairs* 92: 1, 2016.

⁴⁰ Barack Obama, “Remarks on the Situation in Iraq and an Exchange With Reporters” June 13, 2014. *The American Presidency Project*; <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=105267> (Accessed 3 September 2017).

imati naftne i gasne rezervoare koji finansiraju poduhvate Islamske države.⁴¹ Da se energetska situacija nije promenila SAD verovatno ne bi ciljale resurse, već bi pokušale da preuzmu kontrolu nad njima. Pritom, kao u slučaju ograničene intervencije u Libiji, odluku je doneo Obama, bez traženja pristanka Kongresa.

ARAPSKO PROLEĆE I IZOSTANAK AMERIČKE INTERVENCIJE

Jedan od najvećih izazova za Obaminu spoljnu politiku nemešanja bilo je Arapsko proleće, niz demonstracija i pobuna koje su 2011. godine zahvatile Bliski istok i Magreb. Prema Bagatu (Gawdat Bahgat), Bliski istok i Severna Afrika predstavljaju najznačajniji region na globalnom tržištu nafte iz nekoliko razloga: imaju najveće svetske rezerve, najniže troškove proizvodnje i veoma razvijenu infrastrukturu.⁴² Međutim, činjenica da se SAD nisu angažovale tokom niza pobuna u arapskim zemljama ukazuje na njihovu smanjenu potrebu da kontrolišu energetske resurse u ovom regionu. Istorijski gledano, nije nepoznato da su SAD podržavale režime na Bliskom istoku koji ne prihvataju zapadne vrednosti, pa čak i diktatorske režime, ukoliko su na taj način sebi obezbeđivale siguran protok nafte. Arapsko proleće je primer da se američka spoljna politika više ne vodi u korist zemalja izvoznica nafte.

Prema Robertu Meningu, američka uloga garanta mira na Bliskom istoku i obezbeđivanja slobodnog prolaza nafte od Ormuza do Malajskog prolaza, koja je trajala više od pola veka, sada počinje da se redefiniše.⁴³ Države koje su dosad bile „fri rajderi” u američkoj kontroli slobodnog protoka nafte, poput Kine, moraće da preuzmu veću ulogu u ovom regionu. To istovremeno znači i mnogo manje vojne izdatke za SAD. Iako je ova zemlja i dalje na prvom mestu po troškovima za vojne svrhe, ipak je primetan značajan pad ovih izdataka od Obamine odluke da se povuče iz Iraka. Ako se uporede vojni troškovi SAD

⁴¹ Barack Obama, “Remarks on United States Efforts To Combat the Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL) Terrorist Organization and an Exchange With Reporters” July 6, 2015. The American Presidency Project; <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=110425> (Accessed 3 September 2017).

⁴² Gawdat Bahgat, *Energy Security: An Interdisciplinary Approach*, John Wiley & Sons, Ltd, 2011, p. 79.

⁴³ Robert A. Manning, “The Shale Revolution and The New Geopolitics of Energy”, in: John R. Deni, (ed.), *New Realities: Energy Security in the 2010s and Implications for the U.S. Military*, p. 123.

iz 2010. godine (759.000.000.000 dolara⁴⁴) i iz 2015. (596.000.000.000 dolara⁴⁵), može se zaključiti da je došlo do pada od 21%.

Arapsko proleće je otpočelo u Tunisu, gde se narod pobunio protiv režima Zinea al-Abidinea Ben Alija (Zine El Abidine Ben Ali).⁴⁶ Tunis je bio saveznik SAD, pa se Obama našao pred dilemom da li da podrži narod ili vladu. Međutim, uprkos urgiranju Hilari Klinton (Hillary Clinton), Obama je ostao neutralan, koristeći blage molbe da se poštuje poredak u zemlji.⁴⁷ Nakon Tunisa, demonstracije su se proširile regionom po domino-efektu.

U periodu energetske zavisnosti, Egipat je imao strateški značaj za SAD zbog garancije slobodne plovidbe Sueckim kanalom, koji je tranzitna tačka za trgovinu naftom. Demonstracije protiv Hosnija Mubaraka (Muhammad Hosni El Sayed Mubarak) su počele 2011. godine, a Obama je, videvši raspoloženje u zemlji, uputio poziv predsedniku Egipta da podnese ostavku.⁴⁸ Iako je Mubarak smatran „velikim prijateljem SAD“⁴⁹, Obama nije učinio ništa da spreči njegovu smenu. Kada su naftovod na Severnom Sinaju i gasovod SUMED⁵⁰ napadnuti izostala je američka pomoć. Amerika više nije morala da toleriše neprijateljske režime da bi osigurala uvoz nafte. Ovakva Obamina odluka uzdrmala je američke saveznike na Bliskom istoku, pre svega Saudijsku Arabiju i Izrael. Oni su bili veoma iznenađeni američkim držanjem po ovom pitanju, plašeći se da će SAD prestati da pruža pomoć i njima.

U junu 2012. godine održani su predsednički izbori na kojima je pobedio Muhamed Morsi (Mohamed Morsi), pripadnik tzv. Muslimanskog bratstva

⁴⁴ *Military expenditure by country, in constant (2015) US\$ m., 2007–2016*, SIPRI, 2017; <https://www.sipri.org/sites/default/files/Milex-constant-2015-USD.pdf> (Accessed 17 September 2017).

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Seyom Brown, *Faces of Power: Constancy and Change in United States Foreign Policy from Truman to Obama*, 3rd edition, Columbia University Press, New York, 2015, p. 732.

⁴⁷ Ibidem, p. 733.

⁴⁸ Colin Dueck, *The Obama Doctrine: American Grand Strategy Today*, Oxford University Press, New York, 2015, p. 77.

⁴⁹ Barack Obama, *Remarks During a Meeting With President Mohamed Hosni Mubarak of Egypt and an Exchange With Reporters August 18, 2009*; <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PPP-2009-book2/pdf/PPP-2009-book2-Doc-pg1302-2.pdf> (Accessed 3 September 2017).

⁵⁰ John Calabrese, “The Arab Uprisings and Middle East and North Africa Energy Producers: Heavy Costs and Ephemeral Benefits”, in: John R. Deni (ed.), *New Realities: Energy Security in the 2010s and Implications for the U.S. Military*, p. 48.

koje je već osvojilo pobjedu na parlamentarnim izborima.⁵¹ Iako je ova grupa poznata po svom cilju proterivanja zapadnog uticaja iz Egipta i uvođenja šerijata⁵², izgledalo je da Obama nije previše zabrinut zbog toga, s obzirom na to da je odlučio da sa njima uspostavi diplomatske odnose. Morsijeva vlada je povelu zemlju islamskim putem, udaljavajući se od SAD i dozvolila vojnu pomoć Egipta Hamasu.⁵³

Tokom leta 2013. godine, narod u Egiptu je ponovo izašao na ulice i pobunio se protiv autoritarne vlasti. Nova serija napada na Sinaju, koja je pratila svrgavanje vlade Muhameda Morsija, ugrozila je energetska infrastrukturu, što je izazvalo novi pad izvoza.⁵⁴ Ovo je imalo razorne posledice na proizvodnju energije u Egiptu i doprinelo je daljem propadanju egipatske ekonomije. Situacija je zapravo bila jako daleko od onoga što su demonstranti zahtevali 2011. godine. Političke nestabilnosti i ekonomska kriza su iz dana u dan smanjivali mogućnost da u zemlji dođe do demokratizacije, naročito usled jačanja egipatskog krila ISIL. Na predsedničkim izborima u Egiptu (čija je legalnost i legitimnost sumnjiva) pobedio je vojni lider Abdelfatah al-Sisi (Abdel Fattah el-Sisi). Situaciju u Egiptu je iskoristila Saudijska Arabija, pomažući finansijski ovu državu, kako bi ostvarila kontrolu nad Sueckim kanalom i Sumedom.⁵⁵ Obamina odluka da se ne meša ukazuje na smanjen značaj strateških prolaza na Bliskom istoku za SAD.

Arapsko proleće se 2011. godine proširilo i na Libiju, gde je došlo do masovnih demonstracija protiv režima Moamera al-Gadafija (Muammar Mohammed Abu Minyar Gaddafi).⁵⁶ Agresivno gušenje protesta koje je sprovodio Gadafi zabrinulo je američke zvaničnike, posebno Hilari Klinton, koja se zalagala za intervenciju u Libiji.⁵⁷ Pošto su ovu akciju podržale savezničke države i SB UN, Obama je odlučio da podrži svrgavanje Gadafija. Međutim, američka intervencija se drastično razlikovala od ranijih u svom opsegu i intenzitetu: nije bilo kopnenih trupa, a vazdušni napadi su bili veoma ograničeni. Akcija se svela na pružanje obaveštajnih informacija, goriva i oružja, kao

⁵¹ Colin Dueck, *The Obama Doctrine: American Grand Strategy Today*, p. 77.

⁵² Ibidem, p. 79.

⁵³ Ibidem, p. 80.

⁵⁴ John Calabrese, "The Arab Uprisings and Middle East and North Africa Energy Producers: Heavy Costs and Ephemeral Benefits", in: John R. Deni (ed.), *New Realities: Energy Security in the 2010s and Implications for the U.S. Military*, p. 49.

⁵⁵ Omar Mawji, *Saudi Arabia Comes to the Rescue of the Egyptian Economy*, Geopolitical Monitor, 2016; <https://www.geopoliticalmonitor.com/saudi-arabia-comes-to-the-rescue-of-the-egyptian-economy/> (Accessed 3 September 2017).

⁵⁶ Colin Dueck, *The Obama Doctrine: American Grand Strategy Today*, p. 82.

⁵⁷ Ibidem.

i nekoliko vazdušnih udara. Prilikom izveštavanja o situaciji u Libiji u martu 2011. godine, Obama je rekao da će SAD delovati u sklopu međunarodne koalicije, ali da ni u kom slučaju neće slati kopnene trupe u Libiju, kao i da nikakav napad neće prevazilaziti unapred uspostavljena ograničenja i ciljeve.⁵⁸

Libija je zemlja sa najvećim dokazanim naftnim rezervama u Africi, a nafta proizvedena u Libiji je visokog kvaliteta, sa niskom koncentracijom sumpora i malim troškovima ekstrakcije.⁵⁹ Do jula 2013. godine, zatvoreni su skoro svi terminali kao rezultat sukoba, a proizvodnja nafte je smanjena 70%, što je izazvalo niz štrajkova.⁶⁰ Libija je utonula u građanski rat, a novoizabrana vlada se povukla na istok zemlje. Budući da se libijska nafta lako doprema do evropskih zemalja, Obama je očekivao da one preuzmu veći deo troškova za stabilizaciju. Reakcija saveznika nije bila u skladu sa Obaminim očekivanjima. Naime, on je naročito kritikovao britanskog premijera, Dejvida Kamerona (David Cameron), zbog činjenice da Velika Britanija nije učinila ništa da spreči posleratnu krizu u Libiji. Obamina politika se zasnivala na premisi da evropske države treba više da se angažuju u održavanju ravnoteže na Bliskom istoku. Kako je predsednik Obama kasnije objasnio, takva „strategija je bila deo kampanje protiv fri-rajdера“.⁶¹

Libija nije bila predmet Obaminih javno dostupnih dokumenata poslednje dve godine njegovog mandata, sem produženja vanrednog stanja. Slično tome, predsedniku Egipta Obama je uputio samo jedan telefonski poziv kako bi izrazio zabrinutost zbog masovnih suđenja, a nakon toga nije bilo kontakata do kraja mandata.⁶²

Arapsko proleće je takođe zahvatilo Jemen i Bahrein, dve veoma važne države za SAD u strateškom smislu. Jemen nije veliki proizvođač nafte i spada u veoma siromašne države, ali ima izlaz na Bab el-Mandeb kroz koji prolazi nafta. S druge strane, zahvaljujući Bahreinu, američka Peta flota ima pristup

⁵⁸ Barack Obama, *Remarks on the Situation in Libya March 18, 2011*; <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PPP-2011-book1/pdf/PPP-2011-book1-Doc-pg246.pdf> (Accessed 3 September 2017).

⁵⁹ Gawdat Bahgat, *Energy Security: An Interdisciplinary Approach*, p. 115.

⁶⁰ John Calabrese, “The Arab Uprisings and Middle East and North Africa Energy Producers: Heavy Costs and Ephemeral Benefits”, in: John R. Deni (ed.), *New Realities: Energy Security in the 2010s and Implications for the U.S. Military*, p. 52.

⁶¹ Geoff Dyer, Jim Pickard, *Obama criticises ‘free riding’ allies in 2011 Libya campaign*, Financial Times, 2016; <https://www.ft.com/content/7ba9688a-e6f6-11e5-bc31-138df2ae9ee6> (Accessed 17 September 2017).

⁶² Barack Obama, “Press Release – Readout of the President’s Call with President al-Sisi of Egypt” March 31, 2015. *The American Presidency Project*; <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=109838> (Accessed 3 September 2017).

Persijskom zalivu.⁶³ Prvobitni protesti u Jemenu ubrzo su se pretvorili u građanski rat. Iako je predsednik Ali Abdulah Saleh (Ali Abdullah Saleh) podneo ostavku pod pritiskom demonstracija i u dogovoru sa Saudijskom Arabijom, to nije značilo demokratske promene u zemlji. Huti, šiitski pokret podržan od Irana, ubrzo je osvojio prestonicu Jemena, a Saudijska Arabija je na to reagovala vojnom intervencijom. Bezvlašće u zemlji je doprinelo usponu fundamentalističkih grupa, od kojih je najpoznatija Al-Kaida na Arapskom poluostrvu.⁶⁴ Međutim, kad je reč o Jemenu, Obamina politika se svela na prebacivanje tereta Saudijskoj Arabiji, uz ekonomsku i vojnu pomoć SAD. Ipak, ni ova vrsta pomoći nije bila bezuslovna i SAD su najavile da će je revidirati zbog velikog broja civilnih žrtava u saudijskoj kampanji.⁶⁵ Saudijska Arabija je takođe pomogla bahreinskoj dinastiji Al-Kalifa da 2011. godine uništi proteste koji su bili inspirisani sličnim demonstracijama u regionu.⁶⁶ Umesto slanja američkih trupa, ponovo je uveden koncept „surogat države” koje će voditi rat umesto SAD, a one će im dopreмати vojnu i ekonomsku pomoć.⁶⁷

ZAKLJUČAK

Kombinovana primena bušenja horizontalnih bunara i hidrauličnog frekovanja otvorila je veliki broj nalazišta za eksploataciju nafte i gasa u SAD. Zahvaljujući ovim tehnološkim inovacijama, SAD su vrlo brzo uspele da povećaju sopstvenu proizvodnju nafte i gasa. To je pozitivno uticalo na domaću privredu, ali i na ekonomsku moć SAD na međunarodnom planu, pogotovo u odnosu na OPEK.

Pored toga, usled energetske revolucije smanjen je geopolitički značaj regiona Bliskog istoka za SAD i redefinisani su ciljevi spoljne politike. Povećanje

⁶³ Daniel Yergin, *The Quest: Energy, Security, And The Remaking Of Modern World*, The Penguin Press, New York, 2011, p. 562.

⁶⁴ Bonnie Kristian, *Lawless Entanglement in Yemen*, U.S. News, 2016; <https://www.usnews.com/opinion/world-report/articles/2016-10-19/obama-yemen-attacks-are-unconstitutional-and-unwise> (Accessed 18 September 2017).

⁶⁵ Patrick Wintour, *US says support for Saudi Arabia not a 'blank cheque' after Yemen air raid*, The Guardian, 2016; <https://www.theguardian.com/world/2016/oct/09/saudi-arabia-investigate-air-raid-on-funeral-in-yemen> (Accessed 20 September 2017).

⁶⁶ *Bahrain's young people mark fifth anniversary of Arab spring*, The Guardian, 2016; <https://www.theguardian.com/world/2016/feb/14/bahrain-young-people-mark-fifth-anniversary-arab-spring> (Accessed 18 September 2017).

⁶⁷ Andreas Krieg, "Externalizing the burden of war: the Obama Doctrine and US foreign policy in the Middle East", *International Affairs* 92: 1, 2016.

energetske bezbednosti SAD smanjilo je njihovu potrebu da se vojno i politički angažuju na Bliskom istoku radi fizičke kontrole izvora energije. SAD i dalje imaju interes za Bliski istok, ali više nisu vitalno vezane za naftu ovog regiona. Dakle, SAD menjaju svoju politiku u pravcu prebacivanja odgovornosti za održavanje ravnoteže moći. Dva primera koja ukazuju na smanjeno američko angažovanje na Bliskom istoku su povlačenje iz Iraka i stav SAD prema Arapskom proleću.

Obama je uspeo da sprovede svoju politiku povlačenja iz Iraka upravo zahvaljujući energetskej revoluciji. Da SAD nisu ostvarile energetske bezbednost bilo bi veoma teško odreći se iračkih naftnih resursa, naročito usled jačanja ISIL. Pored toga, smanjeno interesovanje za Bliski istok se očitava u Obaminoj politici neutralnosti prema Bliskom istoku. Izostanak intervencije prilikom niza pobuna u zemljama koje kontrolišu strateške prolaze za tranzit nafte i veliki su proizvođači ovog energenta ukazuje da SAD vode slobodniju spoljnu politiku i da ne zavise od političke stabilnosti zemalja izvoznica.

BIBLIOGRAFIJA

- [1] Bahgat, Gawdat, *Energy Security: An Interdisciplinary Approach*, John Wiley & Sons, Ltd, 2011.
- [2] *Bahrain's young people mark fifth anniversary of Arab spring*, The Guardian, 2016; <https://www.theguardian.com/world/2016/feb/14/bahrain-s-young-people-mark-fifth-anniversary-arab-spring>
- [3] Barack Obama, *Remarks During a Meeting With President Mohamed Hosni Mubarak of Egypt and an Exchange With Reporters*, August 18, 2009; <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PPP-2009-book2/pdf/PPP-2009-book2-Doc-pg1302-2.pdf>
- [4] Barack Obama, *Remarks on Energy*, January 26, 2009; <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PPP-2009-book1/pdf/PPP-2009-book1-Doc-pg14-2.pdf>
- [5] Barack Obama, *Remarks on Military Operations in Iraq at Camp Lejeune, North Carolina*, February 27, 2009; <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PPP-2009-book1/pdf/PPP-2009-book1-Doc-pg158.pdf>
- [6] Barack Obama, *Remarks on the Situation in Libya*, March 18, 2011; <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PPP-2011-book1/pdf/PPP-2011-book1-Doc-pg246.pdf>
- [7] Barack Obama, "Fact Sheet: President Obama's Blueprint to Make The Most of America's Energy Resources", January 25, 2012, *The American Presidency Project*; <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=122707>.
- [8] Barack Obama, "Press Release – Readout of the President's Call with President al-Sisi of Egypt", March 31, 2015, *The American Presidency Project*; <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=109838>.

- [9] Barack Obama, “Remarks on the Situation in Iraq and an Exchange With Reporters” June, 13, 2014. *The American Presidency Project*; <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=105267>.
- [10] Barack Obama, “Remarks on United States Efforts To Combat the Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL) Terrorist Organization and an Exchange With Reporters”, July 6, 2015. *The American Presidency Project*; <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=110425>.
- [11] Barack Obama, “Statement by the Press Secretary on Mass Trials and Sentencing in Egypt”, April 28, 2014. *The American Presidency Project*; <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=104935>.
- [12] Behar, Alberto, Ritz, Robert A., “OPEC vs. US shale: Analyzing the shift to a market-share strategy 2017”, *Energy Economics*, 63 (2017), pp. 185–198.
- [13] Bodansky, Daniel, Spiro, Peter, “Executive Agreements+”, *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol. 49, Number 4, 2016, pp. 885–929.
- [14] Blackwill, Robert D., Harris, Jennifer M., *War by Other Means: Geoeconomics and Statecraft*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, United States of America, 2016.
- [15] Brown, Seyom, *Faces of Power: Constancy and Change in United States Foreign Policy from Truman to Obama*, 3rd edition, Columbia University Press, New York, 2015.
- [16] Deni, John R. (ed.), *New Realities: Energy Security in the 2010s and Implications for the U.S. Military*, The United States Army War College Press, 2015.
- [17] Dueck, Colin, *The Obama Doctrine: American Grand Strategy Today*, Oxford University Press, New York, 2015.
- [18] Dyer, Geoff, Pickard, Jim, “Obama criticises ‘free riding’ allies in 2011 Libya campaign”, *Financial Times*, 2016; <https://www.ft.com/content/7ba9688a-e6f6-11e5-bc31-138df2ae9ee6>
- [19] Egan, Matt, *After 40-year ban, U.S. starts exporting crude oil*, CNN Money, 2016; <http://money.cnn.com/2016/01/29/investing/us-oil-exports-begin/>
- [20] Egan, Matt, *U.S. oil boom isn’t dead. It’s plotting a 2017 comeback*, CNN Money, 2016; <http://money.cnn.com/2016/07/06/investing/us-oil-boom-2017-rebound/index.html?iid=EL>
- [21] *How much oil consumed by the United States comes from foreign countries?*, EIA, 2017; <https://www.eia.gov/tools/faqs/faq.php?id=32&t=6>
- [22] *How much petroleum does the United States import and export?*, EIA, 2017; <https://www.eia.gov/tools/faqs/faq.cfm?id=727&t=6>
- [23] *How much shale (tight) oil is produced in the United States?*, EIA, 2017; <https://www.eia.gov/tools/faqs/faq.php?id=847&t=6>
- [24] Jentleson, Bruce W., *American Foreign Policy: The Dynamics of Choice in the 21st Century*, 4th edition, W. W. Norton & Company Inc., New York, 2010.

- [25] Klare, Michael T., "Hard Power, Soft Power and Energy Power: The New Foreign Policy Tool", *Foreign Affairs*, 2015; <https://www.foreignaffairs.com/articles/untied-states/2015-03-03/hard-power-soft-power-and-energy-power>
- [26] Krieg, Andreas, "Externalizing the burden of war: the Obama Doctrine and US foreign policy in the Middle East", *International Affairs*, 92: 1, 2016.
- [27] Kristian, Bonnie, *Lawless Entanglement in Yemen*, U.S. News, 2016; <https://www.usnews.com/opinion/world-report/articles/2016-10-19/obama-yemen-attacks-are-unconstitutional-and-unwise>
- [28] Lilli, Eugenio, *New Beginning in US-Muslim Relations: President Obama and the Arab Awakening*, Palgrave Macmillan, New York, 2016.
- [29] Mansur, Chris, *Eliminating the Scourge of Islamic State in Iraq*, Geopolitical Monitor, 2014; <https://www.geopoliticalmonitor.com/eliminating-scourge-islamic-state-iraq/>
- [30] Mawji, Omar, *Saudi Arabia Comes to the Rescue of the Egyptian Economy*, Geopolitical Monitor, 2016; <https://www.geopoliticalmonitor.com/saudi-arabia-comes-to-the-rescue-of-the-egyptian-economy/>
- [31] McCoy, Terrence, *Camp Bucca: The US prison that became the birthplace of Isis*, Independent, 2014; <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/camp-bucca-the-us-prison-that-became-the-birthplace-of-isis-9838905.html>
- [32] *Military expenditure by country, in constant (2015) US\$ m., 2007–2016*, SIPRI, 2017; <https://www.sipri.org/sites/default/files/Milex-constant-2015-USD.pdf>
- [33] Prifti, Bledar, *US Foreign Policy in the Middle East: The Case for Continuity*, Palgrave Macmillan, New York, 2017.
- [34] Robinson, Paul, *The Dictionary of International Security*, Polity Press, USA, 2008.
- [35] Shukla, Amritanshu, Sharma, Atul (eds.), *Energy Security and Sustainability*, CRC Press, United States of America, 2017.
- [36] *The Economic and Budgetary Effects of Producing Oil and Natural Gas From Shale*, Congressional Budget Office, 2014; <https://www.gov/sites/default/files/113th-congress-2013-2014/reports/49815-effectsofshaleproduction.pdf>
- [37] *U.S. Imports from OPEC Countries of Crude Oil (Thousand Barrels)*, EIA; <https://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=PET&s=MCRIMXX1&f=A>
- [38] *U.S. Imports from Persian Gulf Countries of Crude Oil (Thousand Barrels)*, EIA; <https://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=PET&s=MCRIMUSPG1&f=A>
- [39] *U.S. Oil Import Dependence: declining no matter how you measure it*, EIA, 2011; <https://www.eia.gov/petroleum/weekly/archive/2011/110525/twipprint.html>
- [40] Wintour, Patrick, "US says support for Saudi Arabia not a 'blank cheque' after Yemen air raid", *The Guardian*, 2016; <https://www.theguardian.com/world/2016/oct/09/saudi-arabia-investigate-air-raid-on-funeral-in-yemen>
- [41] Williams, Paul D. (ed.), *Security Studies: An Introduction*, Routledge, USA, 2008.

- [42] *World Crude Oil Production: Persian Gulf Nations, Non-OPEC, and World (Thousand Barrels per Day)*, EIA; https://www.eia.gov/total-energy/data/monthly/pdf/sec11_5.pdf
- [43] Yergin, Daniel, *The Quest: Energy, Security, And The Remaking Of Modern World*, The Penguin Press, New York, 2011.
- [44] Visković, Ivo, *Između zavere i birokratskog haosa: kako se stvara spoljna politika SAD*, IP Dobar naslov, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2007, str. 88.

Olga Pavković

THE IMPACT OF ENERGY REVOLUTION ON
THE FOREIGN POLICY OF THE OBAMA'S
ADMINISTRATION TOWARDS MIDDLE EAST

Abstract

Foreign policy of the United States of America has been altered by the energy revolution which began in 2008. As a result of increased tight oil and shale gas production, US Middle Eastern energy dependence has been reduced. The balance of power in the Middle East is not as crucial for the US as it used to be, which results in fewer needs for military and political presence in the region. During Barack Obama's time in office, the US started retreating from Iraq, and official stance on the Arab Spring was neutrality. Greater freedom of choice in foreign policy of the United States of America is the main outcome of the energy revolution.

Key words:

energy revolution, oil and gas shale, foreign policy, the Middle East, the Arab Spring.